

УДК 336.71

Зварич М.С.

Науковий керівник: д.е.н., доцент Пшик Б.І.

Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, г. Львов

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ БАНКІВСЬКОГО І РЕАЛЬНОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

Актуальність дослідження. Взаємодія фінансового і реального секторів економіки реалізується через відповідні економічні відносини, які проявляються на різних рівнях господарювання. Зважаючи на значущу роль фінансових установ у формуванні інвестиційних ресурсів суб'єктів реального сектора економіки, слід зазначити, що одним з найбільш вузьких місць у соціально-економічному розвитку України, є не лише слабкість фінансового потенціалу в розрізі окремих ланок фінансової системи (бюджетної системи, фінансового сектора, нефінансових корпорацій, населення), а й здатність формувати таку фінансову політику, що відповідає національним інтересам у досягненні економічного добробуту.

Метою дослідження є висвітлення сучасного стану взаємодії між банківським та реальним секторами економіки України, виявлення проблем та перспективних напрямів їх вирішення.

Перш ніж окреслити предметну сферу дослідження, необхідно визначити сутність фінансового і реального секторів економіки. Так, відповідно до Класифікації інституційних секторів економіки України (KICE), затвердженої наказом Державного комітету статистики України від 18.04.2005 р. № 96, фінансовий сектор представляють фінансові корпорації – установи, які спеціалізуються на фінансових послугах чи допоміжній фінансовій діяльності: Національний банк України, інші депозитні корпорації (банки, що створені і діють на території України), інші фінансові корпорації (страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, кредитні установи, фінансові компанії, ломбарди тощо). З одного боку, вони сприяють макроекономічному зростанню шляхом скорочення трансакційних витрат, а з іншого боку – є елементами інституційного середовища. На відміну від фінансового, реальний сектор представлений нефінансовими корпораціями (великі, малі і середні підприємства), основним видом діяльності яких є виробництво товарів чи надання нефінансових послуг.

На нашу думку, функціональна взаємодія між фінансовим та реальним секторами економіки проявляється через сукупність відповідних фінансово-кредитних відносин, економічних взаємозв'язків, що виникають між фінансовими установами та суб'єктами підприємницької діяльності з приводу формування, розподілу, перерозподілу та використання фінансово-кредитних ресурсів в часі та в процесі кругообігу на правах власності і/або позики, в результаті чого в одних учасників утворюються активи, а в інших зобов'язання, у т.ч. й через застосування відповідних фінансових інструментів.

При цьому взаємодія фінансового і реального секторів економіки переважно здійснюється на основі ринкового типу зв'язку, притаманного сучасному господарському механізму, і не зводиться лише до одностороннього процесу задоволення фінансових потреб виробничих підприємств. Реальний сектор, у свою чергу, задовольняє потреби фінансових установ у капіталізації, формуванні ресурсної бази, розміщенні вільних грошових коштів. Отже, фінансовий і реальний сектори не лише взаємодіють, а й взаємозалежні [1, с. 34].

Банківська система є найбільш потужним сегментом вітчизняного фінансового сектору, на яку припадає 93% загальних активів фінансового сектора України. Банківські установи є основними учасниками фінансово-кредитних відносин, яким належить провідне місце в загальному механізмі організації та регулювання господарського життя суспільства, а від їх ефективності функціонування залежить успіх соціально-економічних перетворень в Україні.

Проведемо аналіз відносин банків з нефінансовими корпораціями з приводу формування та розміщення їхніх коштів (табл.1). Для цих коштів характерна тенденція до зростання – з 20976 млн. грн. у 2005 році до 173319 млн. грн. у 2012 р. З розрахунків, поданих у таблиці, видно, що структурі коштів нефінансових корпорацій переважають кошти на вимогу, обсяги яких впродовж 2005–2012 років зросли з 29406 до 93173 млн грн, а їх частка в сукупних зобов'язаннях нефінансових корпорацій за цей час знизилась з 55,7 до 53,8%, хоча в окремі періоди (2010 і 2011 рр.) перевищувала 60%. Таку ситуацію можна пояснити постійними потребами нефінансових корпорацій у забезпеченні обіговими коштами їх господарської діяльності та нестачею вільних коштів для здійснення довгострокових фінансових вкладень.

Аналіз галузевої структури депозитів нефінансових корпорацій дає підстави стверджувати, що фінансово-кредитні відносини з приводу формування депозитних ресурсів банками України найбільш активно здійснюються з підприємствами добувної та переробної промисловості, сфери торгівлі та побутового обслуговування, операцій з нерухомістю, транспорту і зв'язку. Частки їх коштів, залучених на банківські депозити у сукупному обсягу коштів нефінансових корпорацій становили 11,35%, 20,05%, 25,21%, 14,74%, 8,88% відповідно.

Таблиця 1 – Депозити, залучені банками України від нефінансових корпорацій, млн. грн.

Роки	Всього		На вимогу		До 1 року		1 – 2 років		Більше 2 років	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%
2005	50976	100	29406	57,7	9982	19,6	11587	22,7	...	...
2006	65614	100	32938	50,2	16193	24,7	16483	25,1		
2007	95583	100	47504	49,7	20616	21,6	18865	19,7	8598	9,0
2008	118188	100	61204	51,7	27791	23,5	17985	15,2	11208	9,6
2009	94796	100	55225	55,1	22557	23,8	11205	11,8	5810	9,3
2010	116105	100	74871	64,5	24221	20,9	11004	9,5	6009	5,1
2011	136177	100	85002	62,4	31435	23,1	13076	9,6	6664	4,9
2012	173319	100	93173	53,8	36060	20,8	14952	8,6	6935	16,8

Примітка: таблицю складено на основі використання статистичних даних НБУ

Серед відносин банків з розміщення коштів переважають відносини, пов'язані з наданням кредитів нефінансовим корпораціям (табл. 2). Обсяги таких кредитів зросли з 106078 до 605425 млн. грн.

Аналіз строкової структури показав, що найбільшу частку у сукупному обсязі наданих кредитів становили кредити до 1 року, обсяги яких зросли у більш ніж у 6 разів (з 47028 до 296547 млн. грн.), а частка – з 44,33% у 2005 р. до 49% у 2012 році. Також у нефінансових корпорацій користувались попитом кредити від 1 до 5 років, частка яких коливалась у межах 55,67 – 38,8%.

Розглянемо структуру кредитів, наданих банками нефінансовим корпораціям за цільовим призначенням (табл.2).

Таблиця 2 – Структура кредитів, наданих нефінансовим корпораціям банками України за 2006-2012 роки за цільовим спрямуванням, млн. грн.

Роки	Всього		Кредити в поточну діяльність		На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості		Інші інвестиційні кредити	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%
2006	160503	100	137516	85,68	6405	3,99	16582	10,33
2007	260476	100	217271	83,41	10618	4,08	32587	21,51
2008	443665	100	359140	80,95	18262	4,56	66263	14,94
2009	462215	100	373759	80,86	17670	3,83	70786	15,31
2010	500961	100	415706	82,98	13612	2,72	71643	14,30
2011	573705	100	482250	84,06	11130	1,94	80324	14,00
2012	605425	100	503219	83,1	7467	1,3	94739	15,6

Примітка: таблицю складено на основі використання статистичних даних НБУ

Звідси видно, що серед кредитних відносин переважали відносини з надання кредитів на цілі поточного характеру. Їхні обсяги зросли за 2006-2012 роки з 137516 до 503219 млн. грн. (більш ніж у 3,5 рази), а питома вага щороку була більшою 80%. Незначними є частки кредитів на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості, частка яких знизилася з 3,99 до 1,3%. Таку ситуацію можна пояснити переважаючим короткостроковим характером ресурсної бази банків та недостатністю довгострокових фінансових ресурсів для фінансування широкомасштабних інвестиційних проектів, більшою привабливістю кредитування поточних цілей суб'єктів господарювання на короткі терміни, а також наявністю високих ризиків, які притаманні інвестиційному кредитуванню.

Аналіз галузевої структури банківських кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, дає підстави стверджувати, що відносини з приводу кредитування їх діяльності найбільш активно здійснюються з підприємствами, сфери торгівлі та побутового обслуговування, частка яких у сукупному обсязі наданих кредитів була найбільшою і становила на кінець 2012 року 34,47%.

Серйозним недоліком вітчизняної банківської системи, що яскраво проявився під час фінансової кризи, є значний обсяг (понад 50,2%) виданих кредитів в іноземній валюті. Унаслідок девальвації національної грошової одиниці на 58% більшість підприємств реального сектору економіки отримали значні збитки.

На даний час існують такі проблеми у взаємодії банківської системи з реальним сектором економіки: неадекватність розміру банківського капіталу обсягам кредитних операцій; незбалансованість між термінами залучених грошових ресурсів та строками наданих кредитів; неконкурентне ціноутворення на існуючі кредитні послуги та завищений рівень процентної маржі; невідповідність рівня банківського менеджменту сучасним світовим стандартам; значна залежність діяльності банків від валютної складової та зовнішніх політико-економічних чинників.

Подальша розбудова вітчизняної фінансової системи та економіки в цілому повинна носити комплексний і системний характер, що потребує координації зусиль всіх учасників цього процесу – органів законодавчої та виконавчої влади, банківських і фінансових установ, а також усіх інших економічних суб'єктів, які беруть участь у фінансово-кредитних відносинах [2].

Для зміцнення довіри до фінансових установ і забезпечення на цій основі розвитку реального сектора необхідно:

- передбачати в грошово-кредитній політиці держави заходи щодо стимулювання вітчизняних підприємств шляхом довгострокового рефінансування банків, які кредитують підприємства, що здійснюють виробництво товарів народного споживання, що, в свою чергу, буде розширювати обсяги внутрішнього ринку, сприяти зростанню зайнятості і доходів державного бюджету;

- організувати ефективну систему надання підприємствам поточних кредитів, сприяючи тим самим підвищенню споживчого попиту, стимулювання підйому вітчизняного виробництва, збільшенню робочих місць, що, в свою чергу, потребує розробки спеціальних законодавчих і нормативних документів;

- банкам ефективніше проводити політику посилення зацікавленості підприємств до довгострокових депозитів. Складовими такої політики могли б бути: нові види вкладів (зокрема, структурований інвестиційний депозит), забезпечення еластичності депозитної ставки виходячи з критеріїв надійності банків і дохідності депозитів, створення системи гарантування депозитів юридичних осіб;

- більш активно використовувати консорціумне кредитування, для чого: доопрацювати нормативно-правову базу, що регулює цей напрям. Це можна реалізувати шляхом проведення консультацій із узгодження загальних підходів та вирішення існуючих проблем консорціумного кредитування із державними регулюючими органами;

- розробити програму сприяння розвитку довгострокового інвестиційного та інноваційного кредитування, для чого передбачити: застосування до банків, які здійснюють довгострокове інвестиційне кредитування, пільгових режимів оподаткування доходів від цих операцій; використання механізму довгострокового рефінансування НБУ тих банків, які здійснюють вищезазначені операції;

- активніше використовувати лізингові схеми кредитування підприємств сільського господарства та сфери послуг шляхом внесення змін до Податкового кодексу України стосовно відмови від оподаткування доходу банків, отриманого від фінансового лізингу, а також скасування обов'язкового нотаріального посвідчення договорів лізингу та сплати державного мита у розмірі 1% від вартості предмета лізингу.

Реалізація викладених вище пропозицій, на наш погляд, дозволить забезпечити умови для подальшого підвищення ефективності взаємодії фінансового і реального секторів економіки та сприяти економічному зростанню України.

Список використаних джерел

1. Підвищення ефективності взаємодії банківського і реального секторів економіки в умовах глобалізації та євроінтеграції : монографія / кол. авт.; за ред. д-ра екон. наук, проф. О.І. Барановсько-го. – К.: УБС НБУ, 2010. – 482 с.

2. Фінансово-кредитні відносини в Україні: становлення, розвиток, напрями вдосконалення [Текст]: монографія / Б. І. Пшик; Нац. банк України [та ін.]. – К.: УБС НБУ, 2011. – 551 с.

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

УДК 336.714

Силивончик А.Н.

Научный руководитель: ст. преподаватель Павлов А.М.

Гомельский государственный технический университет им. П.О. Сухого, г. Гомель

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ПРЕДПРИЯТИЯ: СТРУКТУРА ИНВЕСТИЦИЙ И ИХ РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ

Инвестиционная деятельность предприятия – важная неотъемлемая часть его общей хозяйственной деятельности. Чтобы предприятие могло успешно функционировать, оно должно вкладывать капитал, и вкладывать его выгодно. Этим обуславливается актуальность данной темы.

Цели данной работы:

- анализ состояния инвестиционной деятельности в Республике Беларусь;

- анализ инвестиционной деятельности на ОАО «Светлогорский ЦКК» и разработка направления по её совершенствованию.

Рассмотрим инвестиционную деятельность РБ.

В 2012 году использовано 151,9 трлн. рублей инвестиций в основной капитал, что в сопоставимых ценах составило 90,2% к уровню 2011 года. При этом доля инвестиций в машины и оборудование в общем объеме инвестиций составила 42,5%, доля строительно-монтажных работ – 48,3%. Снижение темпа роста в определенной мере обусловлено осуществлением политики сжатия внутреннего спроса,